

Julkinen sektori / Kotkanoja, Jokikallas

7.6.2021

Eduskunnan lakivaliokunta

Viite Lakivaliokunnan pyyntö 27.5.2021 kirjallisesta asiantuntijalausunnosta hallituksen esityksestä HE 57/2021 vp

Asia **HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI RIKOSSEURAAMUSLAITOKSESTA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI**

Valtioneuvosto antoi 22.4.2021 eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen esityksen (HE 57/2021 vp) laiksi Rikosseuraamuslaitoksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Lakien on määrä tulla voimaan vuoden 2022 alusta.

Ammattiliitto Pro ry esittää hallituksen esityksestä asiantuntijalausuntonaan seuraavaa:

Keskeiset esitykset

Uudistuksen taustalla on sekä ulkoisia että sisäisiä selvityksiä ja arviointeja Rikosseuraamuslaitoksen organisaation kehittämistarpeista. Uudistuksen tavoite on luoda ohjaus- ja johtamisjärjestelmä, jolla kyetään edistämään valtakunnallisen viraston toimintatapojen yhdenmukaistamista ja vahvistamaan toimeenpanokykyä sekä rakentamaan asiakasprosessit, joilla toiminnan vaikuttavuus paranee.

Rikosseuraamuslaitos olisi jatkossakin valtakunnallinen virasto, jonka toimialueena olisi koko maa. Virastossa olisi neljä vastuualuetta (kehittäminen ja ohjaus, asiakasprosessit, hallinto- ja tukipalvelut sekä operatiivinen toiminta). Operatiivisesta toiminnasta vastaavaan vastuualueeseen kuuluisi rikosseuraamuskeskuksia, joilla olisi yksiköitä (yhdyskuntaseuraamustoimisto, vankila tai rangaistusten täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa varten perustettu muu yksikkö).

Uudistusta perustellaan sisällöltään hyvin samankaltaisin argumentein kuin viime vuosina toteutettuja muitakin valtion virastojen organisaatorakenteen uudistuksia. Organisaati uudistuksella tavoitellaan toiminnan tehostamista ja vaikuttavuuden lisäämistä, joita voidaan pitää hyvänä asiana. Hallituksen esityksestä huokuu vahvana usko, että ohjaus- ja johtamisjärjestelmää muuttamalla havaittuihin kehittämistarpeisiin kyetään tehokkaasti vastaamaan.

Esitetty uusi organisaatio olisi moniportainen ja sen lopullisessa muotoutumisessa näyttää vaikuttimena olleen erityisesti ohjaavan ministeriön tulosohtauksen tarpeet. Organisaatiomalliin sisältyy riski, että se virtaviivaistamisen sijasta vahvistaa johtaja hallintotasoa. Pro on hyvin huolissaan viraston kokonaisresursseista. Henkilöstömäärää on vähennetty vuosina 2005–2016 yli 500 henkilötyövuodella ja samalla työn vaatimukset ovat lisääntyneet (sivu 10). Vaikka erityisesti vankiloiden valvontasektori

Julkinen sektori / Kotkanoja, Jokikallas

7.6.2021

on kipuillut eniten, työskentelee henkilöstö muissakin toiminnoissa äärirajoilla. Paikallisen tason henkilöstöresurssien vahvistaminen on välttämätöntä, eikä uusia tehtäviä voida osoittaa ilman lisäresursseja. Lausuntokierroksella paraikaa olevan valtioneuvoston asetuksen sisällön valmistelun yhteydessä on edellä kuvatut huolenaiheemme johto- ja hallintotason vahvistumisesta kyettävä välttämään. Erityisesti tämä koskee rikosseuraamuskeskusten lukumäärää, roolia ja tehtäviä. Pro kannattaa Rikosseuraamuslaitoksen organisaation muuttamista koskevaa hallituksen esitystä edellä kuvatuin varauksin.

Vaikutukset ja henkilöstön asema

Esityksellä ei arvioida olevan suoria taloudellisia vaikutuksia, vaan muutokset toteutettaisiin valtiontalouden kehyspäätyksissä ja valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen puitteissa. Viime aikoina toteutetuissa organisaatiouudistuksissa on valitettavasti esimerkkejä, että taloudelliset kustannukset ovat osoittautuneet ennakoitua suuremmiksi. **Pro korostaa, että Rikosseuraamuslaitoksen uudistamiseen on varattava riittävät lisämäärärahat, jos tarve ilmenee myöhemmin. Uudistus ei saa jatkovalmistelun aikana tai toimeenpanovaiheen päätyttyä johtaa henkilöstön vähentämiseen tuotannollis-taloudellisin perustein. Yhteiskunnalla ei ole varaa nakertaa Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytyksiä nykyisestä.**

Uudessa organisaatiolaissa on kyse Rikosseuraamuslaitoksen sisäisestä järjestelystä, eikä uuden viraston perustamisesta tai tehtävien siirtämisestä virastosta toiseen. Henkilöstön asemaan liittyvät virkamieslain mukaiset menettelytavat ja valtion muutosturvan sisältö on kuvattu hallituksen esityksen perusteluteksteissä ja lain henkilöstöä koskevassa siirtymäsäännöksessä perusteellisesti.

Henkilöstöä, joiden tehtäviin ja sijoittumiseen muutos vaikuttaisi arvioidaan olevan noin 350 (keskushallintoyksikkö, täytäntöönpanoyksikkö, rikosseuraamusalueiden yhteisissä tehtävissä toimivat, Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, arviointikeskukset). Erityisesti muutos koskisi johtotehtävissä olevia. **Pro kuitenkin korostaa, että organisaatiomuutoksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tehtäväjärjestelyihin niin, että tehtävien vaativuustaso ja samalla palkkataso kyetään säilyttämään tai tarjoamaan henkilöstölle mahdollisuuksien mukaan tehtävä- ja urakehitystä. Tehtäväjärjestelyissä on noudatettava avoimia ja läpinäkyviä menettelyjä (esim. sisäiset ilmoittautumismenettelyt) ja sovellettava valtiovarainministeriön ohjetta/suosituksia 30.4.2019 virantäytössä noudatettavista periaatteista (mm. päätösten perusteleminen ja ansiovertailut).**

Vaikuttaa siltä, että organisaatiouudistuksessa johtamis- ja esimiestehtävissä olevien lukumäärä tosiasiallisesti kasvaa, vaikka johtaja -nimikkeet vähenisivät. Pro toteaa, että uudistuksella ei tunnisteta olevan palkkauksen osalta taloudellisia vaikutuksia. Huolemme on, että johtamis- ja esimiestehtävien osalta palkkakustannukset nousevat nykyisestä ilman, että siihen on varauduttu. Ylipäänsä palkkaukselliset vaikutukset jäävät hallituksen esityksessä täysin epäselviksi.

Henkilöstövaikutusten arvioinnissa sivulla 20 todetaan seuraavaa:

Julkinen sektori / Kotkanoja, Jokikallas

7.6.2021

Siirtyvä henkilöstö säilyttäisi siirtymähetkellä palvelussuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Uudistuksen yhteydessä siirryttäisiin yhteen virkaehtosopimukseen ja palkkausjärjestelmää uudistettaisiin.

Epämääräisellä viittauksella tarkoitettaneen nykytilannetta, jossa kokonaisuudessa on voimassa useita tarkentavia virkaehtosopimuksia palkkausjärjestelmästä. Ilmeisesti hallituksen esityksen valmistelussa on ajatuksena ratkaista palkkausjärjestelmien ja palkkatasojen harmonisointiin liittyvät asiat uudistuksen toimeenpanovaiheessa (RISE 3.0). **Pro korostaa, että perustavaa laatua olevat ratkaisut tehdään organisaatiolain säätämisen yhteydessä. Lakia eduskunnassa käsiteltäessä on oltava käytössä arvio yhteen palkkausta koskevaan virkaehtosopimukseen siirtymisen kustannuksista ja sitouduttava uudistuksen rahoittamiseen.**

Toimipaikkaverkostoon ei esitetä organisaatiouudistuksen yhteydessä muutoksia. **Rikosseuraamuslaitoksella on kuitenkin käynnissä selvitys, jonka seurauksena todennäköisesti tullaan esittämään toimitiloihin liittyviä merkittäviä muutoksia, joilla on vaikutuksia toimintayksiköiden sijaintipaikkoihin ja samalla henkilöstöön. Hallituksen esitysten valmistelu ei saa tapahtua miltään osin sammutetuin lyhdyin.**

Pro korostaa valtion yhteistoimintalain (1233/2013) noudattamisen tärkeyttä ja mm. lain 4 luvun mukaisesti muutosten henkilöstövaikutusten arviointien tekemistä. Jatkovalmistelussa on henkilöstölle tarjottava laajat osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet.

Muut huomiot

Organisaatiolain yhteydessä esitettyihin muihin lakimuutoksiin Prolla ei ole kommentoitavaa.

Niko Simola
Johtaja

Sari Jokikallas
Sopimusälavastaava/asiantuntija